

An Analysis of Win Liawwarin's Short Stories : *Aphet Kamsuan* and *Singmichiwit Thi Riak Wa Khon*

Suphawadee Phonchana¹, Duangmon Chitahamnong² and
Narumon Karnchanathat³

¹Graduate (Thai Language and Communication),

E-mail: g4833003@pn.psu.ac.th

²Ph.D. (Thai), Associate Professor, Department of Thai,

³Ph.D. (TEFL), Assistant Professor, Department of Western Languages

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani

Abstract

This research aimed to study Win Liawwarin's two books of short stories : *Aphet Kamsuan* (1994) and *Singmichiwit Thi Riak Wa Khon* (1999). It was found that in his first book the author expressed, controversially in form and content, his reaction to commonly-found moral debasement, of the individual, organization and society. In the second book he shifted his attention to the search of answers through attempts to learn life, drawing knowledge from various disciplines while investigating experiences in understanding human beings. However, Buddhist philosophy, deeply rooted in Thai culture, was what Win resorted to most in tackling and solving problems.

It could be said that Win's holistic view of human existence in the cosmos accorded, in essence, with Tilakkhana or the Three signs of Being. While recognizing the power of society and culture, Win reminded us that human existence should not be bound with arbitrary rules and regulations even though they had long been ethnically, politically or religiously inherited and observed.

The values of these two books of short stories lay in their aesthetic and intellectual forces. They provoked reflection with subtle implications, yet imposing no fixed answers. Philosophically, the books questioned and affirmed the faith in humanity, rather than simply reflecting problems.

Keywords: Aphet Kamsuan, short story, Singmichiwit Thi Riak Wa Khon, values

การวิเคราะห์เรื่องสั้นของวินทร์ เลียววาริณ : อาเพศกำสรวล และ สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน

สุภาวดี พลชนะ¹, ดวงมน จิตรจําอางค์² และ นฤมล กาญจนทัต³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท (ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร)

E-mail: g4833003@pn.psu.ac.th

²อ.ด. (ภาษาไทย), รองศาสตราจารย์, ภาควิชาภาษาไทย

³Ph.D. (TEFL), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาภาษาตะวันตก,

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งจะศึกษารวมเรื่องสั้น 2 เล่มของวินทร์ เลียววาริณ คือ อาเพศกำสรวล (2537) และ สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน (2542) ผลการศึกษาชี้ว่าผู้แต่งได้พัฒนาการเขียนจากการแสดงปฏิกิริยาต่อความตกต่ำทางคุณธรรมที่คุ้นชินกันของบุคคลองค์กร และสังคม ด้วยการนำเสนอที่ท้าทายการโต้แย้งทั้งรูปแบบเนื้อหาเป็นความพยายามหาคำตอบด้วยการพยายามเรียนรู้โดยอาศัยศาสตร์ต่าง ๆ ควบคู่กับการตรวจสอบประสบการณ์ในการทำความเข้าใจมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ความรู้ที่เขาใช้ทำความเข้าใจปัญหาและการแก้ปัญหา ก็เน้นที่ปรัชญาพุทธศาสนาในรากวัฒนธรรมไทยเด่นกว่าด้านอื่น

กล่าวได้ว่าวิธีมองการดำรงอยู่ของคนอย่างเป็นองค์รวมในระดับจักรวาล สอดคล้องกับหลักธรรมข้อใดลักษณะเป็นเนื้อหาหลัก ช่วยเตือนสติให้เห็นการดำรงอยู่ของคน โดยไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์อันเป็นสิ่งสมมติแม้ที่เชื่อถือต่อเนื่องกันมา ทั้งทางชาติพันธุ์ การเมือง และศาสนา ขณะที่ให้ความเอาใจใส่ต่ออำนาจของสังคมและวัฒนธรรม ผู้แต่งได้เน้นว่าทางออกของปัญหาอยู่ที่ปัญญาของบุคคลที่จะค้นพบคุณค่าที่แท้ด้วยตนเอง

คุณค่าของรวมเรื่องสั้นทั้งสองเล่มนี้อยู่ที่พลังทางสุนทรียะและพลังปัญญาที่สร้างความพิจารณาและท้าทายให้คิดด้วยความหมายแฝงเร้นโดยไม่ยึดยึดคำตอบตายตัว ทั้งสิ้นคลอนและสร้างความเชื่อมั่นในสถานะของความเป็นมนุษย์อันมีนัยเชิงปรัชญามากกว่ามุ่งเพียงแต่จะสะท้อนปัญหา

คำสำคัญ: คุณค่า, เรื่องสั้น, สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน, อาเพศกำสรวล

บทนำ

วรรณคดีเป็นศิลปกรรมประเภทหนึ่ง มีธรรมชาติเป็นศิลปะอันมีความงามเป็นคุณสมบัติ ผู้แต่งหรือผู้สร้างสื่อความหมายอันเกิดจากการตีความชีวิตแก่ผู้อื่นในสังคม เมื่อกล่าวว่า "ศิลปะคือการสื่อสาร" (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2543, 3) สารที่ผู้แต่งแสดงไว้ในวรรณคดีก็คือ ความหมายและคุณค่าของชีวิตในทัศนะของตน ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, 114) กล่าวว่า วรรณคดีคือ "ชีวิตตามอารมณ์และในสายตาของกวี" ด้วยเหตุนี้ ในขณะที่เรียนรู้ชีวิตตามทัศนะของผู้แต่ง ผู้อ่านก็ได้เปิดโลกทัศน์และขยายประสบการณ์ของตนให้กว้างขวางขึ้นไม่มากนักน้อย เนื่องจากวรรณคดีมีเนื้อหาทางอารมณ์ที่เร้าการพิจารณาพิจารณาความหมายทางความคิด วรรณคดีที่ให้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในความหมายของชีวิต ย่อมเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าทางปัญญาไม่ด้อยกว่าคุณค่าทางสุนทรียะ จึงกล่าวได้ว่า "ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับชีวิต เป็นความสัมพันธ์ที่เสริมสร้างปัญญา" (เจตนา นาควัชระ, 2542, 1)

ในฐานะที่เป็นวัฒนธรรม วรรณคดีก็เป็นพฤติกรรมสังคม (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2543, 271) มีความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นบริบทของการสร้างงาน แม้ว่าบทประพันธ์แต่ละยุคมีลักษณะร่วมคือการแสดงประสบการณ์ร่วมของมนุษย์ แต่ก็ยังมีลักษณะเฉพาะที่ผันแปรตามปัจจัยภายนอกตัวงาน เช่น โลกทัศน์และความต้องการของผู้รับ

เรื่องสั้นเป็นประเภทหนึ่งของวรรณคดีที่มีพัฒนาการมาจากนิทานอันเป็นเรื่องเล่าแบบเดิมของไทย โดยได้รับอิทธิพลทางด้านรูปแบบจากการเขียนร้อยแก้วของตะวันตก เมื่อพิจารณาพัฒนาการของเรื่องสั้นไทยพบว่า มีความสัมพันธ์กับสังคมอันเป็นบริบท นอกจากตัวบทจะสะท้อนความเป็นไปของสังคมในแต่ละช่วงเวลาแล้วผู้แต่งยังสอดแทรกทัศนะอันมีจุดมุ่งหมายเพื่อจรรโลงและกระตุ้นจิตสำนึกใต้งามแก่ผู้อ่าน

ทั้งรูปแบบและแนวคิดของเรื่องสั้นไทยแต่ละยุคสมัยปรับเปลี่ยนมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีบริบททางสังคมวัฒนธรรมเป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงนั้น นับตั้งแต่ช่วง "หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย"¹ (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2514, 78-79) เรื่องสั้นมีเนื้อหาเชิงวิพากษ์วิจารณ์อันสะท้อนทัศนะที่ขัดแย้งกันในสังคม ผู้แต่งอาจมุ่งผลเชิงปฏิบัติด้วย โดยเฉพาะช่วงที่มีการต่อสู้ทางการเมือง ดังเห็นได้ว่า เรื่องสั้นได้รับการคาดหวังให้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเด่นชัดในช่วงเวลาที่มีรัฐบาลเผด็จการในระบอบหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นมา เมื่อแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตแพร่หลายภารกิจของวรรณกรรมเน้นที่ต้องตีแผ่ปัญหาของประชาชน หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 วรรณกรรมเพื่อชีวิตเลื่อมความนิยมลง มีข้อถกเถียงกันถึงสูตรสำเร็จในการสร้างงานว่า เกณฑ์การประเมินคุณค่าที่วัดด้วยเป้าหมายทางการเมืองอย่างที่ยึดถือกันในหมู่นักเขียนและนักวิจารณ์หัวก้าวหน้าก่อนหน้านี้ อาจจะแคบเกินไป (ดวงมน จิตรจักษ์, 2541, 238-239) ในแง่จุดเปลี่ยนของวรรณกรรมไทย เจตนา นาควัชระ (2530, 4-6) มีข้อสังเกตว่า เหตุการณ์นองเลือดทั้งสองครั้ง (14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519) ได้ทิ้งมรดกทางปัญญาไว้ นักเขียนตระหนักถึงความซับซ้อนของปัญหา ดังปรากฏว่า "ศัตรูของประชาชนไม่ปรากฏตัวอย่างแจ่มชัด...เรียกได้ว่าเป็นศัตรูที่ล้นไหล" นั่นก็คือภาพศัตรูของประชาชนไม่ติดอยู่เพียง "นายทุน ขุนศึก คักดินา" แต่ต้นตอของปัญหาอาจเกิดจากความตกต่ำทางจิตใจของมนุษย์เอง

เมื่อมาถึงยุคที่ประเทศไทยมุ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จนถึงยุคทองสบู่แดง² นักเขียนถูกกระตุ้นให้ครุ่นคิดถึงปัญหาที่รุ่มเร้าและท้าทายให้มนุษย์เอาชนะ ไม่เฉพาะแต่ปัญหาเศรษฐกิจเท่านั้นแต่เป็นปัญหาการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและจรรโลงความเป็นมนุษย์ ในขณะที่ความอ่อนแอทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่เห็นพ้องกันอยู่ทั่วไป (ทั้งในรูปแบบของข่าวสาร บทความ

¹ ช่วงที่มีการปรับเปลี่ยนทางรูปแบบและเนื้อหาของวรรณคดีไทย โดยทั่วไปเริ่มนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมและระบบสาธารณูปโภค อีกทั้งการพิมพ์เจริญก้าวหน้าประกอบกับนักเขียนเริ่มรับรูปแบบการเขียนร้อยแก้วของตะวันตกมาปรับใช้ การปรับเปลี่ยนดังกล่าวปรากฏชัดเจนขึ้นตามลำดับเวลาอย่างมีนัยสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางสังคม

² ภาพเศรษฐกิจเฟื่องฟูตั้งแต่ทศวรรษที่ 2530 หรือที่เรียกกันว่า "เศรษฐกิจฟองสบู่" ได้ก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจช่วงต้นทศวรรษที่ 2540 หรือที่เรียกกันว่า "ยุคฟองสบู่แตก"

ตลอดจนงานวิจัยของนักวิชาการสาขาต่าง ๆ) นักวรรณคดีศึกษาได้ชี้ว่า "ทางออกของปัญหาจากการรู้เท่าทันระบบอันซับซ้อนของโลกที่ผันผวนอย่างรวดเร็ว...ต้องประกอบด้วยความพยายามที่จะเรียนรู้เพื่อการฟื้นฟูทางจิตวิญญาณ" ดังที่เห็นได้ชัดในผู้สร้างงานกวีนิพนธ์ (ดวงมณ จิตรจำนงค์, 2543, 12-13) ในงานประเภทเรื่องสั้น เช่นงานของวินทร์ เลียววาริณ ผู้วิจัยก็พบความเอาใจใส่ต่อปัญหาและคุณค่าของชีวิตเช่นเดียวกัน

วินทร์ เลียววาริณ เป็นนักเขียนคนที่สองที่ได้รับรางวัลซีไรต์สองครั้งจากงานประเภทรoman (2540) และเรื่องสั้น (2542) หลังจากที่ชาติ กอบจิตติ ได้รับรางวัลจากงานประเภทรomanสองครั้ง (2525 และ 2537) ทั้งสองคนนี้มีจุดเด่นที่การพยายามหาวิธีการใหม่ ดังที่ชาติใช้รูปแบบนวนิยายที่มีส่วนประกอบของบทละครและบทภาพยนตร์ในเรื่อง *เวลา* (2537) ความกล้าทดลองใช้กลวิธีใหม่ ๆ ในเรื่องสั้นเป็นคุณสมบัติเด่นของวินทร์ เลียววาริณซึ่งทำให้งานเขียนของเขาได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่า เรื่องสั้นแนวทดลองของเขาได้รับรางวัลช่อกระเจียกยอดนิยมของนิตยสาร "ช่อกระเจียก" ถึงสามเรื่อง คือ "โลกีย์-นิพพาน" (2535) "โลกสามใบของราชภู่ เอกเทศ" (2538) และ "ตุ๊กตา" (2541) งานเหล่านี้นำมารวมเล่มใน *อาเพศกำสรวล* (ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537) และ *สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน* (ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542) ในเล่มหลังมีการเขียนบทความนำหน้าเรื่องสั้นทุกเรื่อง อันเป็นประเด็นที่แม่ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างหลากหลายแต่ควรได้รับการศึกษาอย่างพินิจพิเคราะห์

ด้วยเหตุที่รวมเรื่องสั้นชุด *อาเพศกำสรวล* และ *สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน* ของวินทร์ เลียววาริณ มีความโดดเด่นในด้านรูปแบบที่แปลกใหม่ ขณะเดียวกันก็มีเนื้อหาซึ่งแสดงการวิพากษ์วิจารณ์บุคคลและสังคม และได้รับความนิยมจากผู้อ่านดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงจะศึกษาผลงานทั้งสองในด้านเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์ เพื่อเข้าถึงความหมายและคุณค่าของบทประพันธ์ การวิเคราะห์เนื้อหา กลวิธีการประพันธ์ และทัศนคติของวินทร์ เลียววาริณ เชื่อมโยงกับปัญหาในสังคม จะให้ความเข้าใจต่อความหมายและคุณค่าของรวมเรื่องสั้นทั้งสองเล่มที่

ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของสังคมไทยปัจจุบัน

ผลการวิจัย

1. บริบททางสังคมวัฒนธรรมและประวัติผู้แต่ง

ในท่ามกลางภาวะวิกฤตทางวัฒนธรรมอันสืบเนื่องมาจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อแข่งขันในประชาคมโลก โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามเย็นที่ชาติมหาอำนาจของโลกเปลี่ยนการท่าสงครามด้วยอาวุธมาเป็นสงครามทางการค้า (2520 - ปัจจุบัน) บุคคลถูกเร่งรัดให้แข่งขันกับผู้อื่นเพื่อความอยู่รอดในระบบแพ้คัดออก ความสัมพันธ์ของมนุษย์เสื่อมคลายลงแม้ในครอบครัวเดี่ยว ปัญหาที่เข้มข้นทั้งระดับความร้ายแรงและปริมาณซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสถานะความเป็นมนุษย์ไม่สามารถแก้หรือบรรเทาทางด้วยวิธีคิดแบบแยกส่วน การมุ่งเอาชนะธรรมชาติและ การเร่งสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยมองข้ามความซับซ้อนของชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ นักเขียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนักคิดในสังคมไทย จึงพยายามที่จะทำความเข้าใจปัญหาและหาคำตอบโดยไม่ยึดกับคำตอบที่มีอยู่แล้ว แต่ก็ได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิง กล่าวได้ว่า นักเขียนที่เอาจริงเอาจังจำนวนหนึ่งพยายามหาวิธีมองปัญหาในแง่มุมใหม่ พร้อม ๆ กับตรวจสอบความคิดและหาคำตอบใหม่ที่หลากหลายขึ้น

วินทร์ เลียววาริณ เป็นหนึ่งในนักเขียนเหล่านี้ เขามีประสบการณ์ (ตรงและประสบการณ์อ้อม) ที่เอื้อต่อการเขียน การใช้ชีวิตในหัวเมืองใหญ่ทางภาคใต้ ในเมืองหลวง ตลอดจนถึงในต่างประเทศ การอ่านหนังสือหลากหลายประเภททั้งวรรณคดี และปรัชญา เหล่านี้หล่อหลอมความคิดหรือโลกทัศน์ของเขาให้เห็นทั้งลักษณะร่วมและต่างของมนุษย์ ทั้งที่เป็นปัญหาและศักยภาพทางปัญญา เขาใช้พื้นฐานการศึกษาและการทำงานด้านสถาปัตยกรรมที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการตลาดและการโฆษณาให้เป็นประโยชน์ในการออกแบบ จัดวางองค์ประกอบทางศิลปะเพื่อดึงดูดสายตาคนอ่าน และนำไปสู่การพิจารณาเนื้อหาวรรณกรรมอันแสดงวิธีการมองปัญหาในแง่มุมใหม่

ผู้อ่านจะพบได้ว่า นักเขียนผู้นี้เริ่มต้นงานเขียนด้วยแนวทดลอง ดังเห็นได้ในรวมเรื่องสั้นเล่มแรกคือ

อาเพศกำสรวล (ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537) เขามุ่งทดลองใช้กลวิธีการสื่อสาร สร้างองค์ประกอบที่เรียกร้องให้ผู้อ่านพิจารณาและเกิดความตื่นตาตื่นใจในลักษณะเดียวกับที่ใช้กันอยู่ในงานโฆษณา พร้อมกันนั้นในแง่เนื้อหาทางความคิด วินทร์แถลงในคำนำว่า เขามีได้เพียงแต่เล่นกับรูปแบบที่ฉีกไปจากขนบการแต่งบันเทิงคดีร้อยแก้วเท่านั้น แต่ได้ใช้รูปแบบเหล่านั้นนำเสนอความคิดที่ทำทนายการโต้แย้ง

2. อาเพศกำสรวล

2.1 เนื้อหาบทประพันธ์ คุณค่าทางวรรณศิลป์ และคุณค่าทางปัญญา

2.1.1 เนื้อหาบทประพันธ์

เรื่องสั้นในชุดนี้ชวนให้คิดว่า ความสับสนทางคุณค่าซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งของอุดมการณ์กับวิธีการ และปรัชญาชีวิตกับวิถีชีวิต เกิดขึ้นจากความไม่รู้ที่นำไปสู่ปัญหาที่ยากจะแก้ไข ปัญหาของตัวละครในเรื่องสั้นเล่มนี้มีความเชื่อมโยงกับปัญหาของบุคคลในบริบททางสังคมวัฒนธรรมยุคปัจจุบัน ดังเช่นปัญหาการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่ไม่สามารถบรรลุผลตามอุดมคติได้เพราะคิดว่า อุดมการณ์กับการปฏิบัติสามารถแยกจากกันได้ จึงพาตัวเข้าสู่วงจรของความทุจริต เช่น การซื้อขายเสียง ประเด็นดังกล่าวเป็นเนื้อหาของเรื่อง "อาเพศกำสรวล" การขายเสียงเพื่อสร้างโรงเรียนสอนประชาธิปไตยในเรื่องนี้ไม่อาจบรรลุผล และนำมาซึ่งเหตุอาเพศ ก็เพราะความอ่อนแอทางจริยธรรมและความหลงผิด เช่นเดียวกับที่ผู้แต่งเสียดสีพฤติกรรมของนักการเมืองว่า มีอุดมการณ์ไว้โอ้อวดหรือโฆษณาคุณค่าของตน แต่กลับใช้วิธีการที่เลวร้ายเพื่อหาประโยชน์ใส่ตัวในเรื่อง "สุนัขประชาธิปไตย"

ท่ามกลางความสับสนทางคุณค่า การยึดถืออุดมการณ์จะยั่งยืนได้ก็ด้วยความเข้าใจว่าอุดมการณ์มีคุณค่าเหนือผลประโยชน์ วินทร์ได้ชี้ว่า เมื่อสังคมตกอยู่ในระบบบริโภคนิยม อำนาจของการโฆษณาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสื่อมวลชนก็สร้างคุณค่าจอมปลอมที่ห่างไกลจากอุดมคติและความเป็นจริง ดังที่ตัวเอกในเรื่อง "หมึกหยดสุดท้าย" ละทิ้งอุดมการณ์เมื่อได้เป็นนักเขียนชื่อดัง

จะเห็นได้ว่า ความสับสนทางคุณค่าในประเด็นอุดมการณ์กับวิธีการที่วินทร์นำเสนอเกี่ยวข้องกับสถาบัน

ทางสังคมและสาธารณชน คล้ายจะย้ำว่าบุคคลจำเป็นต้องรู้เท่าทันความสับสนของตนเอง และขององค์กรทางสังคมด้วย

ประเด็นความสับสนทางคุณค่าด้านปรัชญากับวิถีชีวิต แม้ผู้แต่งเน้นที่ปัญหาภายในของปัจเจกบุคคล แต่ผลจากความไม่รู้ของบุคคลนั้นก็ส่งผลต่อทุกข์สุขของตนเองและคนรอบข้างด้วยเช่นกัน ดังเช่น ตัวเอกในเรื่อง "คนแปลกหน้า : ปรัชญาที่สวนสาธารณะ" ที่มุ่งจะสร้างความสำเร็จของชีวิตจนละเลยที่จะใส่ใจต่อคนใกล้ชิด แม้ภรรยา พ่อตา และเพื่อนสนิท เขาก็ไม่ได้ "รู้จัก" อย่างแท้จริง ปรัชญาชีวิตที่เน้นการต่อสู้เพื่อเชิดชูผู้ชนะทั้งในชีวิตและในเกมกีฬา ถูกตั้งคำถามในเรื่อง "เกม" ว่าช่วยยกระดับจิตใจหรือไม่ ในเมื่อการแข่งขันนั้นมีผู้ล่ากับผู้ถูกล่า โดยมีกติกาที่ไม่เป็นธรรมเป็นเครื่องมือของผู้ล่าและคอยเสริมความรุนแรง ขณะที่ "โลภี-นิพนพาน" ชี้ว่า เราสามารถค้นหาความหมายหรือคุณค่าที่แท้จริงของชีวิตได้ หากเราสลัดพ้นจากการยึดติดอยู่กับมายาหรือเปลือก การคล้อยตามไปกับสังคมไม่ใช่ทางออกของปัญหา ผู้แต่งเน้นความสำคัญของปัญญาว่า ทำให้นักบุคคลอยู่เหนืออำนาจของสิ่งแวดล้อม เรื่อง "เมืองคนบาป" ชี้ว่า หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมเกินคนใดคนหนึ่งจะแก้ไข การหลีกเลี่ยงจากสิ่งแวดล้อมนั้นก็ เป็นอีกทางออกหนึ่ง

เรื่องสั้นหลายเรื่องในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ชี้ว่าการยึดถือคุณค่าทางวัตถุและรูปลักษณ์ภายนอกเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบัน ดังที่ในเรื่อง "พานุกรมชีวิต ฉบับชนชั้นกลางกรุงเทพฯ" ตัวละครยอมจำนนต่อกรอบทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น จึงยอมไหลไปตามกระแสวัตถุนิยมจนเป็นทุกข์

เนื้อหาที่แสดงข้อจำกัดในชีวิตยังปรากฏในอีกหลายเรื่องคือ "หมึกหยดสุดท้าย" "เมืองคนบาป" "กระดาศาวกับควาหมึก" "คนแปลกหน้า : ปรัชญาที่สวนสาธารณะ" และ "เกม" ทั้งปัจเจกบุคคลและองค์กรในเรื่องเหล่านี้ล้วนต้องดิ้นรนต่อสู้ ทั้งกระทำและเป็นฝ่ายถูกกระทำอย่างรุนแรงโดยไม่ใช่เพียงเพื่อให้มีชีวิตรอดชำระรายไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือไม่พยายามหลีกเลี่ยงการเบียดเบียนผู้อื่น

เมื่อสังคมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ความซับซ้อนของวิถีชีวิตเป็นเหตุให้ไม่มีคำตอบง่าย ๆ อย่างตายตัวใน "น้ำสองสาย" วินทร์ไม่ได้ให้คำตอบอย่างสูตรสำเร็จ การมุ่งรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมกับการยอมรับวัฒนธรรมทันสมัยไม่ใช่สิ่งเหมาะสมหรือเลวร้ายในตัวเอง หากต้องพิจารณาเชื่อมโยงกับสถานการณ์ ที่สุดแล้วการรู้เท่าทัน และเลือกรับแต่ส่วนดีที่ปรับใช้กับสังคมไทยได้ดูจะเป็นทางออกซึ่งต้องค้นให้พบ

ในยุคที่ข่าวสารไร้พรมแดน ผู้คนรับรู้ข่าวสารได้สะดวกรวดเร็วขึ้น แต่สิ่งที่มาพร้อมกับความสะดวกรวดเร็วก็คือ ความฉาบฉวยหรือการบิดเบือน เรื่องสั้นหลายเรื่องในชุดนี้ชื่อว่า "สื่อ" ได้สร้างความเสียหายอย่างไร้พรมแดนและกระจายไปกว้างขวางอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน เช่น ในเรื่อง "คดีมโนสาร" ที่เบื้องหลังเหตุการณ์และเบื้องหลังข่าวไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏในข่าว นั้นหมายความว่า ข้อเท็จจริงส่วนใหญ่ (ในข่าว) เป็นเท็จ วิจารณ์ญาณในการรับสารจึงเป็นคุณสมบัติที่สาธารณชนจำเป็นต้องมีและมีความสำคัญเท่า ๆ กับที่สื่อมวลชนต้องตระหนักว่า สิ่งที่เห็นอาจจะไม่จริงและยังมีสิ่งจริงที่มองไม่เห็นอีกมาก

หัวใจของเนื้อหาของรวมเรื่องสั้น **อาเพศกำสรวล** อยู่ที่การชี้ให้เห็นว่า หากใช้ปัญญาบุคคลจะเข้าถึงแก่นแท้ของความหมายได้ด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะมีความสับสนทางคุณค่าหรือความลดหย่อนทางจริยธรรมที่กระทบต่อผู้บริสุทธิ์ การสดับตรับฟังอย่างครุ่นคิดยอมชี้ทางออก เช่น ใน "โลกีย์-นิพพาน" "เมืองคนบาป" ดูเหมือนว่าวินทร์ให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบตัวตนของมนุษย์ ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดกติกาที่ยอมรับกันจนซาชิน เช่นใน "เกม" เขายังแฝงความหมายเชิงวิพากษ์วิจารณ์ว่า ไม่ควรยึดสูตรสำเร็จอย่างตายตัวในการพิจารณาจนมองข้ามความจริง เช่น ความรุนแรงและความไม่เป็นธรรม

2.1.2 คุณค่าทางวรรณศิลป์

ผู้วิจัยศึกษากลวิธีการประพันธ์โดยจำแนกการจัดองค์ประกอบในรวมเรื่องสั้นเล่มนี้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้รูปแบบทางวรรณคดีกับไม่ใช่วรรณคดีประกอบเข้าด้วยกัน และกลุ่มที่ใช้รูปแบบทางวรรณคดีล้วน

เมื่อได้พิจารณาการใช้องค์ประกอบในงานชุดนี้กล่าวได้ว่า ผู้แต่งพยายามสร้างเอกภาพจากความแตกต่างที่มีส่วนร่วมกัน ทั้งในงานต่างประเภท คือ งานสื่อข้อเท็จจริง (ข่าว บทสัมภาษณ์ บันทึกคำอภิปรายที่ถอดจากการบันทึกเสียง) งานที่สร้างจากจินตนาการที่เรียกว่าวรรณคดี และงานที่เล่าเรื่องชีวิตเพื่อการศึกษา ในแบบเรียนตลอดจนงานเลียนแบบปทานุกรมที่แสดงความหมายเชิงเสียดสี แม้งานในส่วนที่มีภารกิจให้ข้อเท็จจริง โดยเฉพาะข่าวยังจำแนกได้เป็นข่าวที่คัดมาจากโลกแห่งความจริง และข่าวที่ผู้แต่งผูกขึ้นเองโดยใช้จินตนาการ แต่ก็เห็นได้ว่า ข่าวจากโลกแห่งความจริงก็อาจผสมกับจินตนาการของผู้สื่อข่าวด้วยเหมือนกัน ในขณะที่ข่าวซึ่งสมมุติขึ้นในเรื่องสั้นก็เลียนแบบหรือสะท้อนพฤติกรรมที่ไร้จริยธรรมของบุคคลในองค์กรของสถาบันสื่อมวลชนในประสบการณ์จริงที่ผู้อ่านคิดเชื่อมโยงได้ กลวิธีเช่นนี้สร้างความสะดุดใจให้ผู้รับสารพิจารณาการดำรงอยู่ที่แท้จริงของทั้งงานเขียนและพฤติกรรมมนุษย์ที่เป็นปัญหา และทำให้รู้สึกถึงความเลวร้ายของข้อบกพร่องทางวัฒนธรรมชัดขึ้นจากที่พบเห็นจนซาชิน สิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่าน "สนุก" ในขณะอ่านคือ ต้องพยายามคิดเชื่อมโยงด้วยตนเองตามคำหรือข้อความสำคัญที่ผู้แต่งแฝงไว้

ในส่วนของเรื่องที่ใช้องค์ประกอบทางวรรณคดีล้วน ๆ ผู้แต่งอาศัยรูปแบบการพิมพ์สร้างความสะดุดใจและกระตุ้นให้เกิดการอ่านหลายวิธี เช่น เมื่ออ่าน "โลกีย์-นิพพาน" ผู้อ่านอาจจะอ่านที่สาเหตุการณ์ก่อน หรืออ่านควบคู่กันไปทั้งสองเหตุการณ์ก็ได้ แต่เรื่อง "เกม" เป็นเรื่องที่มีผู้เล่าเรื่องจะกำกับให้ผู้อ่านติดตามกระบวนการคิดในกระแสสำนึกของตน ความแยบยลของความเชื่อมโยงกระตุ้นให้ผู้รับสารเข้าถึงความซับซ้อนของความหมายที่อาจเห็นอย่างเฉิน ๆ ว่าเป็นเรื่องธรรมดา ผู้แต่งยังดึงผู้อ่านให้เจาะลึกลงไปจนเห็นปัญหาและทางแก้

ผู้แต่งสามารถนำเสนอปรากฏการณ์ผิดธรรมดาในรูปสัญลักษณ์ให้เห็นว่าเป็นไปได้ ดังเรื่อง "อาเพศกำสรวล" ความเป็นไปได้ของสิ่งผิดธรรมดาก็คือความวิปริตของสังคมนั่นเอง กลวิธีนี้เตือนสติผู้รับสารได้ดีว่า กำลังอยู่ในสังคมที่ก้าวไปสู่ภาวะอันไม่พึงปรารถนาอย่างร้ายแรง

กล่าวโดยสรุป วินทร์ เลียววาริน ประสบความสำเร็จในการเขียนแนวทดลองโดยอาศัยประสบการณ์ในอาชีพนอกรวมการประพันธ์ ทั้งด้านที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นศิลปะอีกสาขาหนึ่งที่ต้องเอาใจใส่เรื่องการจัดองค์ประกอบไม่น้อยกว่างานวรรณศิลป์ ประสบการณ์ในด้านการโฆษณาและการตลาดก็ทำให้เขาเห็นบทบาทของสองสิ่งนี้ที่มีอำนาจกำกับการรับรู้ความจริง ความพยายามจัดองค์ประกอบในงานชุดนี้ทำให้เรื่องที่คุรระดับหนึ่งเป็นสิ่งธรรมดาที่พบเห็นทั่วไปกลายเป็นเรื่องชวนคิดและกระทบความรู้สึกได้

2.2.3 คุณค่าทางปัญญา

อาเพศกำสรวล เป็นรวมเรื่องสั้นที่ไม่เพียงแต่โดดเด่นทางรูปแบบเท่านั้น แต่ยังอาศัยความโดดเด่นดังกล่าวสร้างความครุ่นคิดถึงสิ่งเลวร้ายที่ผู้อ่านอาจพบเห็นจนซนชิน เช่น ความเท็จในข่าว การดำรงชีวิตแบบตัวใครตัวมันของชีวิตในเมือง วัฏจักรของชีวิตของคนชั้นกลางที่ไร้อิสระ เสี่ยงภัย เครียด มีความสุขปลอม ๆ ด้วยการหนีชั่วคราว การปราศจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ แมคนกใกล้ชิด เป็นต้น

เนื้อหาดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นการสะท้อนความจริงเหนือกว่าการเสนอข้อเท็จจริงเชิงปรณัย ความจริงที่สร้างแรงกระทบอารมณ์เช่นนี้ ยังมีคุณค่าทางปัญญาด้วยทัศนะของผู้แต่งประการสำคัญคือ ความเลวร้ายทั้งหลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นบนพื้นฐานของความจริงของโลกหลงอันนำไปสู่การประทุษร้ายหรือสร้างความเสียหาย ("หมึกหยดสุดท้าย", "กระต่ายขาวกับคววมึก", "เมืองคนบาป", "อาเพศกำสรวล") ความโลกหลงดังกล่าวเป็นทั้งของปัจเจกบุคคลและขยายเป็นค่านิยมของสังคมที่ครอบงำจนยากจะปลดปล่อย อย่างไรก็ตาม ยังเห็นได้ว่า วินทร์ได้ชี้ทางออกไว้เหมือนกัน นั่นคือ ความรู้เท่าทันทั้งวิจรรย์ญาณในการรับสาร ความรู้เท่าทันกระแสที่หลงไปกับการโฆษณาและการตลาด การตรวจสอบให้รู้แน่่ว่าอะไรเป็นคุณค่าที่แท้จริงที่ควรยึดถือ ทางออกเหล่านี้แฝงอยู่ในเรื่อง que แสดงปัญหานั้นเอง

เห็นชัดว่าผู้แต่งเขียนด้วยความคิด ไม่ใช่เพียงมุ่งจะเล่นกับกลวิธีเท่านั้น สำหรับวินทร์ เลียววาริน มนุษย์ยังมีคุณค่าที่ปัญญาซึ่งจะมองให้พ้นเปลือก ("โลกีย์-นิพพาน") และอาจต้องมองเห็นสังขธรรม เช่น ความ

เปลี่ยนแปลงที่เป็นอนิจจัง ("น้ำสองสาย") ความลวงรู้ดังกล่าวอาศัยประสบการณ์และพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ทำความเข้าใจอย่างไม่ยึดติดตายตัวนั่นเอง

3. สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน

3.1 เนื้อหาบทประพันธ์คุณค่าทางวรรณศิลป์ และคุณค่าทางปัญญา

3.1.1 เนื้อหาบทประพันธ์

เนื้อหาของรวมเรื่องสั้น **สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน** เป็นผลจากความพยายามของผู้แต่งที่จะทำความเข้าใจชีวิตมนุษย์ทุกแง่มุม ทั้งต้นกำเนิดและความเป็นมา ธรรมชาติภายในและปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้าภายนอก ที่มาของพฤติกรรมทั้งในแง่สร้างสรรค์และทำลาย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสรรพสิ่ง ความพยายามดังกล่าวนำมาสู่การรู้เท่าทันที่ปรากฏผ่านตัวละครในเรื่องสั้นของเล่มนี้โดยเชื่อมโยงกับปฏิกิริยาต่อปัญหาซึ่งสร้างความทุกข์ต่อบุคคลและสังคม วินทร์ได้แสดงว่าผู้รู้เท่าทันการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งอย่างปองครวมระดับจักรวาลจะมองพ้นไปจากเปลือกของกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมและอารยธรรม จนมีปัญญาในเชิงวิพากษ์วิจารณ์พอที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและแก้ปัญหาได้ สิ่ง que สร้างความสนใจแก่ผู้อ่านคือ การเขียนบทความขึ้นมาใหม่ นำหน้าเรื่องสั้นทุกเรื่องเมื่อจัดพิมพ์รวมเล่ม วิเคราะห์ได้ว่า งานที่ไม่ใช่วรรณศิลป์แสดงการครุ่นคิดหาคำตอบของผู้แต่ง คำตอบดังกล่าวจะเป็นรูปเป็นร่างก็ด้วยการชักนำผู้อ่านไปสัมผัสกับโลกวรรณศิลป์ในจินตนาการ (เรื่องสั้น) นั่นเอง

กรอบความคิดสำคัญที่วินทร์ใช้ในการเขียนเรื่องสั้นในชุดนี้ก็คือ การมองอย่างองค์รวมระดับจักรวาลที่ช่วยให้เข้าใจการกำเนิด การดำรงอยู่ การสูญสลายของชีวิต และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง การจัดกลุ่มบทความและเรื่องสั้นเป็น 6 กลุ่ม คือ "คน+สิ่งเร้าภายใน" "คน+สิ่งเร้าภายนอก" "คน+กฎเกณฑ์ของคน" "คน+คน" "คน+สัตว์" และ "คน+จักรวาล" ก็คือการแบ่งกลุ่มประเด็นเนื้อหาของเล่มนี้

เรื่องสั้นทั้ง 17 เรื่อง ประกอบด้วยกลุ่มที่ตัวละครค้นพบทางออกของชีวิต และที่ยังตกอยู่ในอวิชชา เรื่องเด่นในกลุ่มแรกคือ "โลกสามใบของราชภู่ เอกเทศ" "กามสุขัลลิกานุโยค" "หมากกลางถนน" "เซ็งเม้ง" "ผ้าเก่า

กับปลาหูหนึ่งเซ่ง" "เรื่องของผมกับพ่อ" "ละครจริงในห้องขาวดำ" และ "คำสารภาพของช่างเท้าหลัง"

ตัวเอกของเรื่อง "โลกสามใบของราษฎร เอกเทศ" จมอยู่ในความทุกข์เพราะมีความกลัวและความรู้สึกผิดเมื่อ "เฝ้าสังเกต รู้เท่าทันอารมณ์ที่มาปรุงแต่งจิต" เขาก็เข้าใจว่าอารมณ์ดังกล่าวเป็นธรรมชาติภายในของมนุษย์ ตัวละครได้พัฒนาความเข้าใจดังกล่าวเป็นความรู้ว่าตัวตนของมนุษย์ก็มีด้านดีด้วยเช่นกัน นั่นก็คือ ตัวตนที่เป็นความรัก เมื่อรู้จักรักและให้อภัยตัวเอง ตัวเอกในเรื่องนี้ก็พ้นจากความทุกข์ ตัวเอกในเรื่อง "กามสุขัล-ลิกานโยค" ก็เริ่มเข้าใจชีวิตด้วยการรู้จักที่จะรักตัวเองด้วยเช่นกัน ความโหยหาความรักเพราะถูกแม่ทิ้งตั้งแต่แรกเกิด อีกทั้งเจ้าสาวที่เพิ่งเห็นหน้ากันในวันหมั้นก็มาหนีการแต่งงานเพราะรังเกียจที่เขาหน้าตาอัปลักษณ์ นำมาซึ่งความทุกข์ที่อยากหลีกเลี่ยง แต่ยิ่งหนี ทุกข์นั้นก็ยิ่งตามมาหลอกหลอน ในที่สุดเขาก็หยุดความทุกข์ได้ด้วยการรู้จักรักตนเองและพัฒนาไปเป็นการมอบความรักความเมตตาแก่ผู้อื่น วินทร์นำเสนอว่า ปัญหาที่จะหยั่งรู้หนทางดับทุกข์ดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมองข้ามกฎเกณฑ์อันเป็นเปลือกใน "เซ็งเม้ง" ตัวเอกก้าวข้ามเส้นแบ่งเขตเรื่องเฝ้าพันธุของมนุษย์ จนทำให้เข้าใจคุณค่าของชีวิตที่อยู่เหนือระดับเปลือก

"หมากลางถนน" เป็นอีกเรื่องที่ตัวเอกวิเคราะห์ทำความเข้าใจความทุกข์ของตัวเองว่า มาจากความรู้สึกผิดจากการขาดความรับผิดชอบถึงขนาดทำลายสายเลือดของตัวเองในอดีต เขากลับไปसानอดีต กลับไปดับไฟในจิตใจด้วยการมีความรับผิดชอบต่อความเป็นความตายของสุนัขตัวที่ถูกรถคันที่เขาร่วมขบวนมาชนแล้วขับผ่านไป ความกล้าหาญทางจริยธรรมนี้เกิดขึ้นเพราะตัวเอกสามารถแยกแยะความจริงกับความลวงออกจกกัน นั่นคือ เขาไม่เห็นแก่ความมั่นคงและความก้าวหน้าทางหน้าที่การงานจนละเลยที่จะใส่ใจชีวิตอื่น ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ วินทร์นำเสนอความคิดในบทความว่า ความคิดแบ่งแยกว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำกว่าคนเป็นสิ่งนำชน ในความเป็นจริงคนกระทำต่อกันไม่ต่างจากที่กระทำต่อสัตว์ และคนอาจจะเลวร้ายกว่าสัตว์เสียอีก

ตัวเอกใน "เรื่องของผมกับพ่อ" เกิดการเรียนรู้และเข้าใจสังขารของชีวิตด้วยตนเองเมื่อประสบ

เหตุการณ์เฉียดตาย และภาวะเกือบล่มสลายของสถาบันการเงินที่บ่งชี้คำว่า "ภาพลวงตา" ได้เด่นชัด ส่วน "ละครจริงในห้องขาวดำ" และ "คำสารภาพของช่างเท้าหลัง" แสดงการเรียนรู้ชีวิตผ่านประสบการณ์ของผู้อื่นที่ทำให้เห็นว่าทางออกของปัญหาคือความเข้าใจตัวตนที่ปกปิดไว้และการไม่ยึดสูตรสำเร็จ

การค้นพบของตัวละครเหล่านี้ก็คือ การนำเสนอเชิงบวกต่อศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์ นอกจากนี้เรื่องสั้นบางเรื่องยังแสดงการยอมจำนนต่อปัญหาของตัวละครเพราะขาดปัญญาและความกล้าหาญทางจริยธรรมที่เพียงพอ เช่น เรื่อง "ล้นทมโรยกลีบ" "เพชรฆาต" และ "เรื่องของพระ เด็ก เสือ ไก่ มอด" ส่วน "กระถางชะเนียงริมหน้าต่าง" แม้ตัวเอกจะเข้าใจคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ในตอนท้ายเรื่อง แต่เขาก็อยู่ในภาวะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้จนไม่อาจปกป้องสิทธิของการมีชีวิตอยู่ด้วยตัวเอง เช่นเดียวกับตัวเอกในเรื่อง "ตุ๊กตา" ที่สติไม่สมประกอบต้องตกเป็นเหยื่อของผู้ที่เหนือกว่าแต่ขาดความเมตตาและความรับผิดชอบ ซึ่งน่าจะเป็นคุณธรรมพื้นฐานของคนทุกคน จะเห็นได้ว่าปัญหาที่ตัวละครประสบมีทั้งที่เกิดจากธรรมชาติภายในของมนุษย์เองที่ต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ นอกจากนี้ยังมีสิ่งเร้าภายนอก กฎเกณฑ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่ต้องทำความเข้าใจความหมายระดับลึกเหนือการติดยึดอยู่แค่เปลือกนอก

ทั้งปัญหาที่มาจากพันธุกรรมหรือสิ่งเร้าภายนอก สิ่งเร้าภายนอก การติดยึดอยู่กับกฎเกณฑ์ แนวความคิด ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้วินทร์เสนอว่า สามารถทำความเข้าใจและแก้ไขได้ด้วยความรู้เท่าทัน กรอบความคิดสำคัญที่วินทร์นำเสนอในรวมเรื่องสั้นเล่มนี้คือ การมองอย่างองค์รวมระดับจักรวาลที่ช่วยให้เข้าใจกฎอนิจจังไปจนถึงอนัตตา รวมทั้งการแก้ปัญหาด้วยหลักปฏิบัติสมุปปาทด้วยการตัดวงจรทุกข์ด้วยปัญญา

3.1.2 คุณค่าทางวรรณศิลป์

รวมเรื่องสั้นสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน เร้าความสนใจผู้อ่านด้วยประเด็นปัญหาที่ผู้แต่งนำเสนอว่าชีวิตคนเป็นสิ่งซับซ้อน ยิ่งกว่านั้นผู้เขียนยังโน้มน้าวให้ผู้อ่านเห็นว่า สิ่งที่คนเกี่ยวข้องด้วยรวมทั้งลักษณะของความเกี่ยวข้องก็มีความซับซ้อนเช่นกัน ในฐานะที่เรื่องสั้นเป็นเรื่องแต่ง (fiction) วินทร์ เลียววาริณ

สามารถเข้าใจจินตนาการของผู้อ่าน ให้ร่วมรู้สึกกับตัวละคร เช่น ในเรื่อง "ซู้" "โลกสามใบของราชภู่ เอกเทศ" "หมากกลางถนน" เป็นต้น ความสำเร็จของผู้แต่ง มาจากการเลือกแสดงมุมมองภายในของผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวเอก เรื่องที่ตัวละครตกอยู่ในความไม่รู้ เช่น ความไร้เดียงสาของตัวเอกใน "ตุ๊กตา" ก็ย้าความเลวร้ายที่คนกระทำต่อคนได้อย่างน่าสลดใจ

เห็นชัดว่าผู้แต่งเลือกจัดองค์ประกอบของเรื่องให้ร่วมศูนย์กันดีเป็นอย่างไรดี โดยแฝงคำสำคัญไว้ในส่วนต่าง ๆ ให้ผู้อ่านคิดเชื่อมโยงด้วยตนเอง ความหมายซ่อนเร้นเหล่านี้ทำทลายการตีความเป็นอย่างมาก และเป็นสิ่งที่ให้ความมหัศจรรย์ทางปัญญา นอกจากให้ประสบการณ์ทางสุนทรียะซึ่งชดเชยความอดทนในการอ่านเรื่องที่มีขนาดค่อนข้างยาวกว่าเรื่องสั้นทั่วไปแล้ว ก็บ่งชี้ว่าทุกส่วนของบทประพันธ์ไม่มีส่วนเกินหรือไม่จำเป็น ดังเช่น "กระถางชะเนียงริมหน้าต่าง" "เซ็งเม้ง" "เพชฌฆาต" และ "เรื่องของพระ เด็ก เสือ ไก่ มอด" เป็นต้น

การจัดวางองค์ประกอบด้านความรู้ในบทความควบคู่กับเรื่องแต่ง ให้หลังการสื่อสารที่ประสานความคิดกับอารมณ์เข้าด้วยกัน การเสนอคำตอบอย่างแฝงเร้นเพื่อให้ผู้อ่านร่วมกันพิจารณาตามพื้นประสบการณ์โดยมีภาษาในดวบทนำทาง นับเป็นความอดุสาหะพากเพียรสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้แต่งที่เรียนรู้อชีวิตด้วยการเขียน (ดังที่เขาแถลงไว้ใน "ศึกษาชีวิตจากสวรรค์กับแผ่นดิน" ซึ่งเป็นดังคำนำของรวมเรื่องสั้นเล่มนี้) และน่าจะแฝงความคาดหวังให้ผู้รับสารเกิดการเรียนรู้ด้วย

3.1.3 คุณค่าทางปัญญา

กล่าวได้ว่า วินทร์ยังมุ่งจะกระตุ้นเตือนการค้นหาและการดำรงรักษาคุณค่าของความเป็นคนสืบต่อจากอาเพศกำสรวล เขาพัฒนาการเขียนจากการนำเสนอแง่มุมแฝงในเรื่องง่าย ๆ ที่คุ้นชินมาเป็นการพยายามขุดค้นหามูลเหตุของปมปัญหาที่คนสร้างขึ้นอย่างรอบด้าน โดยไม่ยึดอยู่กับคำตอบเดิม ๆ เรื่องสั้นของเขาจึงไปไกลกว่าเพียงแต่การสะท้อนปัญหา

กรอบความคิดที่ว่าคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์รวมระดับจักรวาลคงจะได้เตือนใจผู้แต่งว่า คนเป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องเกี่ยวข้องกับหลายสิ่ง สิ่งทีคนมีต่างจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นคือ วัฒนธรรม ก็เป็นเพียงเปลือกเท่านั้น ถ้าไม่

ได้ดำรงอยู่ด้วยปัญญา วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนเราจำเป็นต้องรู้ทันเป็นอย่างมาก มิฉะนั้นอาจส่งผลเสียหายหรือทำลายหนทางสร้างสรรค์ เช่น การยึดติดกับกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีซึ่งห่างไกลจากความจริงในเรื่อง "วรรณกรรม 48 ชั่วโมง" หรือเรื่อง "กามสุขัลลิกานุโยค" ที่เตือนว่าโลกมีกฎเกณฑ์มากเกินไป ขณะที่มีความรักให้กันน้อยเกินไป คนจึงต้องสร้างทำตามกฎเกณฑ์ด้วยการสวมหน้ากาก ทั้ง ๆ ที่ชีวิตหลังหน้ากากเป็นสิ่งที่ต้องปิดบังแต่ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้เพราะขาดความรู้ที่ชัดเจนในการแยกแยะคุณค่า ปัญหาของคนซึ่งวินทร์เน้นเป็นพิเศษคือ ความไม่สามารถแยกแยะภาพลวงตาของความสำเร็จออกจากคุณค่าที่แท้ จนกว่าจะเข้าใจความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่ง เช่น ใน "เรื่องของผมกับพ่อ"

วินทร์กล้าที่จะตั้งคำถามกับความเชื่ออันกระทบต่อสถาบันทางศาสนา ตั้งแต่ "โลกีย์-นิพพาน" (ในอาเพศกำสรวล) แต่ในระดับลึกเขายังให้ความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลมากกว่าสังคม ในเล่มหลังนี้ ไม่ว่าสังคมจะเป็นอย่างไรถ้าบุคคลมีความรู้ที่แท้จริงเขาก็จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เช่นใน "คำสารภาพของช่างเท้าหลัง" หรือ "หมากกลางถนน" ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ลักษณะขบถของตัวเอกก็เป็นจุดเด่นในหลายเรื่อง นอกจากที่กล่าวไปแล้วก็มี "เซ็งเม้ง" และ "ผ้าเก่ากับปลาหูหนึ่งขง" ยกเว้นเรื่องที่คนพ่ายแพ้ต่อสัจยชาติญาณที่ถูกเร้าด้วยความไม่สมประกอบทางวัฒนธรรม เช่น "ล้นทมโรยกลีบ" และ "เพชฌฆาต" เรื่องที่แสดงการพิชิตความกลัวและความละอายด้วยความรักและปัญญา เช่น "โลกสามใบของราชภู่ เอกเทศ" ก็ให้พลังปัญญาที่แสดงการแก้ปัญหาด้วยการใช้ประโยชน์จากด้านสว่างภายในความเป็นคนซึ่งต้องค้นหาให้พบด้วยตัวเอง

ประเด็นสิ่งจริงแท้กับสมมติ วินทร์กล้าที่จะกล่าวในบทความว่าบาปเป็นสิ่งลวงตา แต่เขาก็ยอมรับว่าผลของบาปเป็นจริง การแยกสิ่งสมมติกับสิ่งจริงแท้ ออกจากกันน่าจะเป็นอัจฉริยภาพของคน แต่หากไม่สามารถกระทำได้ จวงรแห่งทุกข์ก็จะเกิดขึ้น และผู้ตกหนักก็คือประชาชนทั่วไปที่เป็นคนส่วนใหญ่ ดังในเรื่อง "เรื่องของ พระ เด็ก เสือ ไก่ มอด" อย่างไรก็ตาม การปรากฏซ้ำของแนวคิดในเรื่องต่าง ๆ ในชุดนี้ เป็นข้อบ่งชี้ว่าวินทร์พยายามต่อต้านข้อจำกัดทางวัฒนธรรม

และหันเข้าหาคำตอบทางปรัชญา โดยเฉพาะปรัชญาพุทธศาสนานั่นเอง

สรุป

หากจะอภิปรายถึงคุณค่าของรวมเรื่องสั้นทั้งสองเล่มนี้ กล่าวได้ว่า เป็นงานที่เร้าความคิดเด่นกว่าเร้าอารมณ์แต่ก็สร้างความรู้สึกที่เข้มข้นเมื่อผู้อ่านได้เข้าถึงเนื้อหาทางความคิดแล้ว ผู้แต่งไม่ละเลยความรู้สึกละเอียดอ่อนและซับซ้อนของคน และพยายามเจาะลึกมากขึ้นในเล่มหลัง ผู้อ่านไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ได้รับแรงกระตุ้นให้เกาะติดกับการอ่านโดยต้องพยายามเชื่อมโยงด้วยตนเองจึงจะเกิดความคิด และพินิจพิจารณาชีวิตและสังคมในแง่มุมใหม่ๆ มากขึ้น แรงกระตุ้นทางปรัชญาที่ตั้งคำถามถึงความดีความชั่วและความผิดบาปของคนทั้งระดับสมมุติและระดับที่แสดงผลเป็นจริงอย่างเป็นรูปธรรม นับเป็นคุณค่าทางปัญญาซึ่งมีความหมายสำหรับคนในโลกยุคหลังสมัยใหม่ ทั้งนี้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่างานทั้ง 2 เล่มนี้เป็นศิลปกรรมที่แปลกใหม่และท้าทายการอ่านของผู้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เจตนา นาควัชระ. (2530). ศัตรูที่สิ้นไหล: แง่มุมหนึ่งของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย. ใน **ทางอันไม่รู้จบของวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.
- _____. (2542). **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ดวงมน จิตรจางค์. (2541). วรรณคดีวิจารณ์ไทย พ.ศ. 2500-2525. ใน **สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา และ สุวรรณ เกரியไกรเพ็ชร (บรรณาธิการ), ทอไหมในสายน้ำ**. 217-296. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- _____. (2543). แนวคิดสำคัญของกวีนิพนธ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์. ใน **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 6 (มกราคม-เมษายน), 1-13.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2514). หัวเลี้ยว ของวรรณคดีไทย. ใน **วรรณไวทยาการ (วรรณคดี)**. (หน้า 55-157). กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- _____. (2543). **วิเคราะห์วรรณคดีไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วินทร์ เลียววาริณ. (2545ก). **สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 113.
- _____. (2545ข). **อาเพศกำสรวล**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 113.